

SCHOL

Factsheet

ALGEMEEN

Schol is een belangrijke vissoort voor de Nederlandse vissector, zelfs één van de belangrijkste wat betreft aanvoer op de Nederlandse afslagen; iets meer dan 50% van alle vis die in 2016 op onze afslagen aangeboden werd, betrof schol(1). Nederlandse vissers in de Noordzee bezitten maar liefst meer dan een derde van het Europese vangstquotum voor deze soort (2). Het overige scholquotum wordt initieel verdeeld over het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, België, Duitsland en Frankrijk. Om ervoor te zorgen dat we ook in de toekomst van schol kunnen genieten, worden er diverse maatregelen genomen om het bestand gezond te houden en duurzaam te bevissen. Dit gebeurt zowel op Europees niveau als op nationaal niveau door de vissers zelf.

BIOLOGIE

De schol (*Pleuronectes platessa*) behoort tot de familie van de scholachtigen; een grote platvisfamilie waartoe veel bekende soorten behoren zoals heilbot, bot, schar en tongschar. De schol leeft op de zeebodem waar hij vooral weekdieren en wormen eet. Het is een ovale platvis en gemakkelijk te herkennen aan de heldere oranje-rode stippen op de bovenzijde. De onderkant van de schol is wit. Deze platvis kan maximaal 90 centimeter groot worden bij een gewicht van 7 kilo, maar wordt echter zelden groter dan 50 centimeter met een gewicht van 2 à 3 kilo. Schol leeft op zanderige of gemengde bodem van dicht bij de kust tot dieptes van 200m. De meeste volwassen schol leeft echter op een diepte van ongeveer 10-50 meter en de jongere exemplaren in ondiep water. Overdag leven ze ingegraven in de bodem, terwijl ze 's avonds en 's nachts een stuk actiever zijn (3).

Schol paait (plant zich voort) in de maanden december tot en met maart bij een temperatuur van ongeveer 6 graden. Het water moet voldoende zout zijn om de eitjes te laten drijven. De hoeveelheid eitjes die een vrouwtje produceert ligt tussen de 50.000 en de 500.000. Binnen 10-20 dagen komen de eitjes uit en voeden de kleine larven zich met

microscopisch klein plankton. Na 1 tot 2 maanden begint de metamorfose: het linkeroog verschuift naar de bovenkant van het hoofd en de kleine visjes gaan met hun linkerkant naar beneden zwemmen.

Zo wordt een ronde larve een platte vis. De onderkant is kleurloos en de bovenkant krijgt donkere pigmenten. De groeisnelheid van de jonge vis verschilt en hangt bijvoorbeeld af van populatiegrootte (en daarmee voedselcompetitie). Tijdens de eerste zomer kunnen de jongen groeien tot een lengte van 7-12 cm, waarna ze geleidelijk naar dieper water verhuizen. Schol eet weinig tot niets in het winterseizoen, waardoor de groei vrijwel stopt. De schol is dan ook het dikst in de zomer en het dunst in de periode van december tot maart (de paaiperiode)(3). Tijdens deze periode wordt het visbestand met rust gelaten om er voor te zorgen dat het bestand op pijl blijft. Ook is de schol in de paaiperiode erg mager van vlees. Vanaf mei wordt de eerste echt lekkere schol gevangen, ook wel bekend als 'Meischol' of in Duitsland als Maischolle'.

VISSERIJ

Scholpopulatie en visserijsterfte in de Noordzee

Visserijbiologen kijken naar visbestanden aan de hand van de SSB (Spawning Stock Biomass). Dit cijfer geeft aan hoeveel volwassen vis er in de zee zwemt. Daarnaast wordt er ook gekeken naar welk gedeelte van het volwassen bestand bevestigd wordt (ook wel visserijdruk genoemd). De visserijbiologen kijken of de grootte van het visbestand gezond is door te bepalen of het volwassen bestand boven het voorzorgsniveau komt. De voorzorgswaarde is een veilige grens en zorgt er voor dat de kans klein is dat de voortplantingscapaciteit van het bestand wordt aangetast. Als het volwassen bestand onder het limietniveau komt, is er een kans dat dit in gevaar komt.(4)

Spawning Stock Biomass

De grootte van het scholbestand schommelde in het verleden sterk, maar is sinds begin jaren '90 stabiel. De laatste jaren is het bestand zelfs sterk aan het groeien. De SSB van schol zit ver boven het voorzorgsniveau waarboven het bestand volgens visserijbiologen gezond is. Het scholbestand is sinds 1957 zelfs nog nooit zo groot geweest. Elk jaar wordt een recordaantal genoteerd door ICES, de internationale club van visserijbiologen. Het paaibestand van schol in de Noordzee wordt nu geschat op 1 miljoen ton, 4 x hoger dan het benodigde paaibestand voor duurzaam beheer.

Sterfte van het scholbestand

Het deel van het visbestand dat jaarlijks sterft door visserij in de Noordzee is al een aantal jaar sterk aan het dalen. Dit is mede te danken aan de inspanningen van de visserijsector binnen het meerjarige beheerplan voor schol en tong. De sterfte van het scholbestand ligt ver onder het niveau dat visserijbiologen als voorzorgsdrempel hebben gesteld, wat betekent dat schol in de Noordzee duurzaam bevestigd wordt.

Visserij op schol

Traditioneel wordt er met name gevestigd op schol met gebruik van de boomkor-techniek. In toenemende mate echter wordt er gebruik gemaakt van andere technieken zoals twinriggers, fly-shooters, outriggers en nieuwe technieken zoals sum-wing en pulskor.

Boomkorvisserij

Schol wordt gevestigd in de boomkorvisserij in het centrale gedeelte van de Noordzee met een minimum maaswijdte van 100-120 mm, afhankelijk van het gebied. In de gemengde visserij op tong en schol in de zuidelijke Noordzee worden mazen van 80mm gebruikt(4). Bij de traditionele boomkorvisserij hangt zowel aan de bakboord- als aan de stuurboordkant van de kotter een net in het water aan gieken. Er wordt dus met twee netten tegelijk gevestigd. Tijdens het vissen staan de twee gieken vrijwel horizontaal boven het water. Ieder visnet is met een vislijn vastgemaakt aan de giek en wordt opgehouden door een boom. De boom is tegenwoordig vrijwel altijd een lange stalen pijp. Aan de uiteinden van de pijp zijn de zogenaamde slossen bevestigd die ervoor zorgen dat de boom en het net op de gewenste hoogte boven de zeebodem blijven en dat tegelijkertijd de weerstand met de zeebodem wordt verminderd. Aan de slossen worden naast de boven- en onderpees van het net ook een aantal wekkerkettingen bevestigd die door de onderpees worden voortgesleept. De wekkerkettingen hebben tot doel de ingegraven platvis op te schrikken zodat deze naar boven komt en het net inzwemt. De mazen van het net zijn aan het begin groter dan aan het einde. De kleine (ondermaatse) vis kan dan ontsnappen, en de 'maatse' vis blijft in het net zitten. De maaswijdte waar mee gevestigd wordt is afhankelijk van de doelsoort, maar in de regel tussen de 80 en 120 mm. Na een trek wordt het net met de kuil (het uiteinde van het net waar de vis zich in verzamelt) naar boven aan boord gehaald. Door de kuil van het net open te trekken valt de vangst in een bak. De vis wordt aan boord van de kotter op grootte gesorteerd, schoongemaakt (gestript) en schoongespoeld.

Daarna wordt de vis in plastic kratten en ijs gelegd en opgeslagen in het gekoelde visruim.(5)

Pulsvisserij

Bij pulsvisserij worden stroomdraden over de bodem gesleept (de pulskor), waardoor de vis door korte en lichte elektrische stroomstootjes van de bodem wordt opgeschrikt. Hierdoor is het gebruik van kettingen aan de boomkor niet meer nodig.

Bijvangst en discards (teruggooi)

Behalve de doelsoorten waar de visserij zich op richt (bijv. de doelsoort tong of de doelsoort schol), vangen vissers ook andere soorten bij. Deze bijvangst kunnen worden verdeeld in gewenste en ongewenste bijvangst. Gewenste bijvangst zijn commercieel interessante soorten die aan wal gebracht mogen worden. Ongewenste bijvangst is vangst die de visser weer overboord zet. Deze zogenaamde *discards* bestaan uit commerciële soorten waarvoor de visser geen quotum (meer) heeft of die kleiner zijn dan de verplichte minimummaat. Andere discards zijn soorten die commercieel niet interessant zijn en andere organismen zoals bodemdieren.

Discards van schol

Het percentage discards (teruggooi) is van vele factoren afhankelijk. Belangrijk zijn de maaswijdte, de vangsttechniek, het visgebied, tijdstip, seizoen en gedrag van de vissoort. Zo komen discards van schol vooral voor in de boomkorvisserij op tong met 80mm mazen in de zuidelijke Noordzee. De 80mm maaswijdte die nodig is om tong te vangen komt niet overeen met de maaswijdte van 120mm die 'hoort' bij de minimum aanlandingsmaat van 27 cm van schol. Hierdoor komt er veel ondermaatse schol in de netten terecht. Aan de andere kant vindt er weinig tot geen teruggooi van schol plaats in de gerichte scholvisserij met grote mazen. Hier wordt dan weer weinig tong mee gevestigd.

Er wordt op verschillende manieren onderzoek gedaan naar discards. In Nederland wordt het discards onderzoek zowel uitgevoerd door vissers zelf als door het wetenschappelijke instituut Wageningen Marine Research. De uitkomsten van de onderzoeken op de diverse schepen, vistechnieken en gedurende verschillende seizoenen of jaren kunnen van elkaar verschillen. Sinds de nieuwe Data Collectie Verordening (2008/949/EG) van kracht is gegaan in 2009 hebben alle EU lidstaten hun bemonsteringsintensiteit drastisch moeten verhogen. Wageningen Marine Research heeft dit gedaan door middel van een self-sampling project waarbij vissers onder een vast protocol meewerken aan de bemonstering.(7)

De hoeveelheid discards van onder andere schol in de Nederlandse visserij is een groeiend discussiepunt. Hierbij staat bijvoorbeeld de rol en het effect van discards in het ecosysteem soms tegenover de ethische aspecten van het teruggooien van vis in de zee. Een aantal natuurorganisaties beschouwt het teruggooien van vis als onverenigbaar met een duurzame visserij. Aan de andere kant wordt in de toestandsbeoordelingen van schol wel rekening gehouden met de hoeveelheid discards en ziet de visserijsector het scholbestand alleen maar groeien. Een feit dat op zichzelf kan zorgen voor meer discards, omdat er met een groeiend visbestand meer ondermaatse vis in de zee leeft.

Overleving van discards

Naast de hoeveelheid discards is ook de mate van overleving van discards een onderwerp van discussie. In het verleden zijn er diverse onderzoeken uitgevoerd naar de mate van overleving van vis die wordt teruggezet in zee, maar deze geven geen eenduidig beeld van de mate van overleving. Waar de overleving van discards dikwijls werd gedacht nihil te zijn, denkt de visserijsector hier anders over en ziet vaak veel levendige vis overboord gaan. Daarnaast ziet de visserijsector ook dat de vis nog eens veel levendiger is bij vernieuwende technieken als bijvoorbeeld de pulskor. De visserijsector zet zich in om meer wetenschappelijk betrouwbare data over de overleving van discards te verkrijgen.

Aanlandplicht

Vanuit de EU wordt de aanlandplicht gefaseerd ingevoerd in de periode 2016 - 2019. Na 2019 mag van gequoteerde soorten zoals tong en schol geen ondermaatse vis meer teruggegooid worden, tenzij er gebruik gemaakt kan worden van een uitzondering, zoals hoge overleving. Op dit moment vinden in Nederland diverse proeven plaats met netten die meer selectiever zijn en om de overleving van ondermaatse schol te verbeteren, zodat uiterlijk in 2019 door de Nederlandse vloot gebruik gemaakt kan worden van deze uitzondering(6).

Beheermaatregelen scholbestand en –visserij

Voor de meeste vissoorten worden in Europees verband maatregelen genomen om het voortbestaan van het bestand veilig te stellen. Dit is ook het geval voor het scholbestand in de Noordzee. De Europese beheermaatregelen bestaan bijvoorbeeld uit een jaarlijkse quotering van de hoeveelheid die mag worden gevangen, begrenzing van de visserijcapaciteit die mag worden ingezet, en minimum aan

voermaten en maaswijdtes. Daarnaast is er voor schol in de Noordzee een meerjarig beheerplan van kracht sinds 1 januari 2008(7). Dit beheerplan is opgesteld voor tong en schol en is gebaseerd op het principe van de Maximale Duurzame Oogst. Sinds 2014 wordt zowel tong als schol bevestigd binnen deze strenge grenzen. Dit plan kent twee fases. In de eerste fase wordt elk jaar de visserijdruk 10% verminderd om het bestand binnen veilige biologische grenzen te brengen en daar te houden. De maximale vangsthoeveelheid en de visserijinspanning worden hier op afgestemd. Voor de tweede fase worden doelstellingen ontwikkeld om te vissen volgens het principe van de Maximale Duurzame Oogst. Het is nog onbekend wanneer en op welke manier het meerjarenbeheerplan de tweede fase in zal gaan(7).

In aanvulling op het Europese beheer werkt de Nederlandse sector zelf ook hard aan een duurzaam beheer van onder andere het scholbestand in de Noordzee. Dit uit zich onder andere in het ontwikkelen van nieuwe vangstmethodes, welke selectiever zijn en minder impact hebben op de bodem. Daarnaast is de visserijsector een actieve gesprekspartner in de discussies die nu lopen omtrent het instellen van beschermde gebieden op de Noordzee en werkt zij mee aan diverse onderzoeken die lopen op het gebied van vangstsamenstelling, discards en impact op de zeebodem.

Keurmerken

Een aantal scholvisserijen binnen en buiten Nederland is inmiddels gecertificeerd met een (duurzaamheids-) keurmerk. Eén van de bekendste daarin is de Marine Stewardship Council, oftewel MSC. Meerdere twinrigvisserijen (visserijen waarbij twee aan elkaar gekoppelde netten achter het schip aan worden getrokken) hebben het MSC certificeringstraject doorlopen en succesvol afgerond. Het MSC keurmerk richt zich op ecologische duurzaamheid en kijkt naar (1) de toestand van het visbestand, (2) de impact van de visserij op het ecosysteem en (3) het beheer van de visserij. Het MSC keurmerk kan alleen behaald worden indien een derde partij de visserij toetst aan de standaarden van MSC en de visserij op alle drie de punten een voldoende behaalt. Na het behalen van het certificaat wordt elk jaar bekeken hoe de vooruitgang is van de visserij ten aanzien van de verbeterpunten die zij mee hebben gekregen(8).

Maatschappelijke discussie

Natuurbelangenorganisaties Wereld Natuur Fonds en Stichting de Noordzee hebben de schol in hun Viswijzer verschillende beoordelingen gegeven, met name afhankelijk van de visserijtechniek. Schol vangsten welke het MSC certificaat dragen worden als Goede Keuze gezien, evenals schol gevangen met de Deense Snurrevaad methode, de voorloper van de flyshoot-techniek. Scholvangsten met twinrig, puls-kor en boomkor met grote maaswijdten wordt gezien als een 'Tweede Keuze'. Schol gevangen met de boomkor met kleine maaswijdten wordt afgeraden en staat daarmee in de rode kolom ('Liever niet'). De boomkorvisserij wordt bekritiseerd omdat deze schade zou toebrengen aan het bodemleven(9). Inmiddels wordt door steeds meer schepen gebruik gemaakt van vernieuwende vistechnieken (waaronder puls-kor), met minder bijvangsten, minder bodemberoering en minder energieverbruik als resultaat. Deze visserijen worden in de viswijzer positiever beoordeeld, maar staan nog steeds niet op groen. Dit terwijl een aantal van deze technieken recentelijk een MSC certificaat hebben behaald, en daarmee hebben bewezen een duurzame visstechniek te zijn.

HANDEL

Aanvoer van schol

De minimum aanvoermaat van schol ligt op 27cm. Vervolgens is de schol ingedeeld in 4 lengteklassen, zie daarvoor tabel 1. De kleinere schol (schol 3 en 4) komen meestal in de industriële verwerking terecht, terwijl schol 1 en 2 vaak bij de verhandel terecht komen. De totale aanvoer van schol op de Nederlandse afslagen was in 2016 ongeveer 50.000 ton, bijna de helft van het totaal aan aangevoerde vis, schaal- en schelpdieren op de Nederlandse afslagen. De waarde van deze 50.000 ton schol bedroeg 85 miljoen euro. In 2015 bedroeg de aanvoer op de Nederlandse afslagen 50.050 ton met een waarde van 77,5 miljoen(1).

Import en export van schol

Schol wordt hoofdzakelijk als diepgevroren filets geëxporteerd. Italië is de belangrijkste afnemer, gevolgd door Duitsland en Groot-Brittannië. Daarnaast worden er ook kleine hoeveelheden verse schol en diepgevroren hele schol geëxporteerd. De exportwaarde van diepgevroren scholfilets varieerde de afgelopen jaren tussen de 60 en 80 miljoen euro(10).

Verwerking van schol

De platvisindustrie bestaat overwegend uit bedrijven die gespecialiseerd zijn in de verwerking en afzet van platvis uit de Noordzee. De meeste bedrijven kopen verse grondstoffen in op de Nederlandse afslag. Daarna vindt bewerking plaats – dit gebeurt veelal binnen het eigen bedrijf – zoals fileren, paneren en diepvriezen. Diepgevroren en verse tong- en scholproducten nemen het grootste gedeelte van de sectoromzet voor hun rekening. Bij het grootste deel van de bedrijven zijn verwerking- en groot-handelsactiviteiten volledig geïntegreerd. Op enkele fileerbedrijven na zijn alle bedrijven actief op de exportmarkt. De producten in consumentenverpakking bestaan voor het grootste gedeelte uit diepvriesproducten.

BRONNEN

- 1.) Visserijnieuws. 27 januari 2017, Topjaar voor Nederlandse afslagen.
- 2.) Europese Gemeenschap (2013). Verordening (EU) Nr. 39/2013 van de Raad van 21 januari 2013 tot vaststelling, voor 2013, van de vangstmogelijkheden in de EU-wateren en, voor EU-vaartuigen, in bepaalde niet-EU-wateren, voor sommige visbestanden en groepen visbestanden waarvoor internationale onderhandelingen worden gevoerd of internationale overeenkomsten gelden.
- 3.) 'Sea Fish' van Bent J. Muus (1999)
- 4.) ICES Advice (2016). Plaice in Subarea IV (North Sea). Kopenhagen
- 5.) Factsheet 'Boomkorvisserij' van www.visbureau.nl (versie november 2010)
- 6.) http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_en.htm
- 7.) Europese Gemeenschap (2007). Verordening (EG) Nr. 676/2007 van de Raad van 11 juni 2007 tot vaststelling van een beheersplan voor de bevisning van de schol- en tongbestanden in de Noordzee. Brussel: EG.
- 8.) www.msc.org
- 9.) www.goedervis.nl
- 10.) Eurostat (2016). Landings of fishery products in Netherlands.

MEER WETEN?

Wie meer wil weten over de schol en/of de maatregelen die de Nederlandse vissector neemt, verwijzen wij door naar www.visfederatie.nl.

Louis Braillelaan 80

2719EK Zoetermeer

T 079 303 03 10

E secretariaat@visfederatie.nl

W www.visfederatie.nl

Visafslagweg 1

2583 DM Den Haag

T 088 336 96 55

E info@visbureau.nl

W www.visbureau.nl

